Львівський професійний коледж
готельно-туристичного та ресторанного сервісу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з НМР
_____ Марія СКОРОБОГАТА
26 серпня 2024 р.

Методичні матеріали для проведення самостійної роботи з дисципліни «Історія державності та культури України»

Спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»
Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма «Готельно-ресторанна справа»

Підготував:
Викладач Афтанас А.А.

Погоджено на засіданні циклової комісії викладачів гуманітарного циклу
Протокол № 01 від 26 серпня 2024 р.

Голова циклової комісії _____ Ірина ГОЛЕЦЬ

Львів 2024

1. Витоки української державності у контексті розвитку ранніх цивілізацій на території України

Мета: сформувати уявлення про передумови виникнення державності на українських землях у добу ранніх цивілізацій.

Завдання:

- охарактеризувати найдавніші цивілізації на території України;
- проаналізувати соціально-політичні форми організації ранніх спільнот;
- визначити значення трипільської та скіфської культур для подальшого державотворення.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які цивілізації існували на території України в давнину?
2. У чому полягали ознаки ранньої державності?
3. Яку роль відігравали природно-географічні умови?

План семінарського заняття:

1. Поняття та ознаки ранньої державності.
2. Трипільська культура та її соціальна організація.
3. Скіфо-сарматський світ.
4. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.

Теми доповідей:

1. Трипільська культура як феномен світової цивілізації.
2. Політичний устрій Скіфії.
3. Грецькі поліси Північного Причорномор'я.
4. Контакти кочових і осілих культур.
5. Значення ранніх цивілізацій для формування української ідентичності.

Список використаної літератури:

1. Cunliffe B. The Scythians: Nomad Warriors of the Steppe. Oxford : Oxford University Press, 2019. 224 p.
2. Magocsi P. R. A History of Ukraine: The Land and Its Peoples. 2nd ed., rev. and exp. Toronto : University of Toronto Press, 2010. 894 p.
3. Археологія України: курс лекцій / Л. Л. Залізняк, О. П. Моця, Р. В. Терпиловський. К. : Либідь, 2005. 504 с.
4. Відейко М. Ю. Трипільська цивілізація. К. : Наш час, 2008. 256 с.
5. Давня історія України: у 3 т. / ред. П. П. Толочко. К. : Наукова думка, 1997. Т. 1. 440 с.
6. Залізняк Л. Л. Первісна історія України. К. : Вища школа, 1999. 264 с.
7. Крижицький С. Д. Античні держави Північного Причорномор'я. К. : Наукова думка, 1998. 310 с.
8. Мозолевський Б. М. Скіфський степ. К. : Наукова думка, 1983. 200 с.
9. Терпиловський Р. В. Слов'яни та їхні сусіди в I тис. н.е. К. : Либідь, 2004. 254 с.

Посилання на вебресурси:

- Інститут археології НАН України
- Trypillia.com (Virtual Museum)

2. Суспільно-політичний устрій Київської Русі: князь, боярство, віча

Мета: розкрити особливості політичної системи Київської Русі.

Завдання:

- проаналізувати роль князя у системі влади;
- охарактеризувати функції боярства та віча;
- визначити особливості ранньофеодальної монархії.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які органи влади існували у Київській Русі?
2. Які функції виконував князь?
3. У чому полягала роль віча?

План семінарського заняття:

1. Формування політичної системи Київської Русі.
2. Князівська влада.
3. Боярство як соціальна еліта.
4. Віча та елементи народовладдя.

Теми доповідей:

1. Інститут князівської влади у Київській Русі.
2. Боярство та його вплив на політику.
3. Віча як форма участі населення у владі.
4. Порівняння політичних систем Київської Русі та Західної Європи.
5. Еволюція влади у період роздробленості.

Список використаної літератури:

1. Franklin S., Shepard J. The Emergence of Rus, 750–1200. London ; New York : Longman, 1996. 450 p.
2. Martin J. Medieval Russia, 980–1584. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 504 p.
3. Plokhy S. The Gates of Europe: A History of Ukraine. New York : Basic Books, 2015. 432 p.
4. Войтович Л. В. Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.). Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича, 2000. 649 с.
5. Грушевський М. С. Історія України-Руси: у 11 т. К. : Наукова думка, 1991. Т. 1. 736 с.; Т. 2. 632 с.
6. Котляр М. Ф. Історія давньої Русі. К. : Інститут історії України, 2002. 230 с.
7. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. К. : Либідь, 1995. Т. 1. 472 с.
8. Ричка В. М. Київська Русь: від язичництва до християнства. К. : Знання, 1996. 123 с.
9. Толочко П. П. Київська Русь. К. : Абрис, 1996. 360 с.

Посилання на вебресурси:

- Litopys.org.ua (Давньоруські літописи)
- Національний музей історії України

3. Культурні надбання доби Київської Русі: освіта, літописання, архітектура

Мета: охарактеризувати основні напрями культурного розвитку Київської Русі.

Завдання:

- розкрити особливості розвитку освіти;
- проаналізувати значення літописання;
- визначити роль архітектури у формуванні культурної традиції.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які освітні осередки існували в Київській Русі?
2. Яке значення мали літописи?
3. Які пам’ятки архітектури є найвідомішими?

План семінарського заняття:

1. Освіта та книжна справа.
2. Літописання як джерело історії.
3. Архітектура і монументальне мистецтво.

Теми доповідей:

1. «Повість минулих літ» як історичний твір.
2. Софія Київська – символ державності.
3. Освітня політика Ярослава Мудрого.
4. Іконопис Київської Русі.
5. Вплив християнства на культуру.

Список використаної літератури:

1. Franklin S., Shepard J. The Emergence of Rus, 750–1200. London ; New York : Longman, 1996. 450 p.
2. Martin J. Medieval Russia, 980–1584. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. 504 p.
3. Plokhy S. The Gates of Europe: A History of Ukraine. New York : Basic Books, 2015. 432 p.
4. Войтович Л. В. Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.). Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича, 2000. 649 с.
5. Грушевський М. С. Історія України-Руси: у 11 т. К. : Наукова думка, 1991. Т. 1. 736 с.; Т. 2. 632 с.
6. Котляр М. Ф. Історія давньої Русі. К. : Інститут історії України, 2002. 230 с.
7. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. К. : Либідь, 1995. Т. 1. 472 с.
8. Ричка В. М. Київська Русь: від язичництва до християнства. К. : Знання, 1996. 123 с.
9. Толочко П. П. Київська Русь. К. : Абрис, 1996. 360 с.

Посилання на вебресурси:

- Litopys.org.ua (Давньоруські літописи)
- Національний музей історії України

4. Галицько-Волинська держава як спадкоємиця Київської Русі

Мета: дослідити політичний і культурний розвиток Галицько-Волинської держави.

Завдання:

- вивчити етапи формування та територіальні межі держави;
- проаналізувати зміст зовнішньої політики Данила Романовича (відносини з Ордою, Угорщиною, Польщею та Римом);
- з'ясувати причини та наслідки коронації Данила Галицького в 1253 році.

Питання для перевірки базових знань:

1. Об'єднання Галицького і Волинського князівств Романом Мстиславичем.
2. Правління Данила Романовича (Галицького): боротьба за батьківську спадщину та протистояння монгольській навалі.
3. Королівство Руське: внутрішня та зовнішня політика наступників Данила (Лев Данилович, Юрій І Львович).
4. Культурні здобутки та причини занепаду Галицько-Волинської держави.

Теми доповідей:

1. Державна діяльність Данила Галицького.
2. Зовнішня політика держави.
3. Культурний розвиток Галичини і Волині.
4. Коронація Данила Романовича.
5. Значення держави для української традиції.

Список використаної літератури:

1. Войтович Л. В. Галицько-Волинські етюди. Біла Церква, 2011. 480 с.
2. Котляр М. Ф. Галицько-Волинська Русь. К.: Альтернативи, 1998. 336 с.
3. Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство. К.: Наукова думка, 1984. 176 с.
4. Галицько-Волинський літопис / пер. Л. Махновця. К.: Дніпро, 1989.
5. Александрович В., Войтович Л. Король Данило Романович. Біла Церква, 2013.
6. Ісаєвич Я. Д. Галицько-Волинська держава. Львів, 1999.
7. Чижевський Д. Історія української літератури. К.: Академія, 2003.
8. Subtelny O. Ukraine: A History. University of Toronto Press, 2009. 800 p.
9. Magocsi P. R. The Roots of Ukrainian Nationalism. University of Toronto Press, 2002.
10. Rowell S. C. Lithuania Ascending: A Medieval Baron in Search of an Empire. Cambridge University Press, 1994.

Посилання на вебресурси:

- Енциклопедія історії України
- Давній Галич (Національний заповідник)

5. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої: зміни у державному устрої

Мета: комплексно проаналізувати трансформацію політичного, правового та адміністративного устрою українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої, з'ясувати ступінь збереження елементів руської державницької традиції, визначити вплив литовсько-польської моделі влади на подальший розвиток української державності, правової культури та суспільно-політичної думки.

Завдання:

- охарактеризувати особливості включення українських земель до складу Великого князівства Литовського;
- проаналізувати адміністративну та судову систему литовської доби;
- визначити зміни у становищі українських земель після Люблінської унії 1569 р.;
- з'ясувати наслідки польського впливу на соціальну структуру та культуру;
- оцінити значення цього періоду для формування передумов козацької державності.

Питання для перевірки базових знань:

1. За яких умов українські землі увійшли до складу Великого князівства Литовського?
2. Які риси руської традиції зберігалися в державному управлінні?
3. У чому полягали наслідки Люблінської унії?
4. Як змінювалося становище української шляхти та міщанства?

План семінарського заняття:

1. Українські землі у складі Великого князівства Литовського.
2. Адміністративний і судовий устрій.
3. Люблінська унія та утворення Речі Посполитої.
4. Політика польської влади щодо українських земель.
5. Соціально-культурні наслідки литовсько-польського панування.

Теми доповідей:

1. Руське право у правовій системі Великого князівства Литовського.
2. Статуси українських земель у складі ВКЛ.
3. Люблінська унія: причини та наслідки.
4. Полонізація та релігійні процеси в Україні.
5. Литовсько-польська доба як передумова козацьких рухів.

Список використаної літератури:

1. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2002. 752 с.
2. Історія України в особах. Литовсько-польська доба / Авт. кол.: О. М. Дзюба, М. В. Довбищенко, Я. Д. Ісаєвич та ін. Київ : Україна, 1997. 272 с.
3. Казаков О. Московсько-польська боротьба за давньоруські землі на межі 70–80-х рр. XV ст. // Київська старовина. 2004. № 5. С. 39–52.
4. Кісь Я. До питання про передумови розвитку міст на території Руського і Белзького воєводств у XIV – XVII ст. // Вісник Львівського університету. 1970. Вип. 6. С. 79–86.
5. Кобилецький М. Магдебурзьке право у селах Галичини // Право України. 2003. № 8. С. 120–124.

6. Мицик Ю. Відомості про Україну XIV ст. в хроніці Яна з Чарнкова // Магістеріум. Історичні студії. 2004. Вип. 17. С. 92–97.

7. Україна. 30 років незалежності. Стислий довідник / За ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2021. 536 с.

8. Яковенко Н. М. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 2-ге вид., перероб. та розшир. Київ : Критика, 2005. 584 с.

9. Яковенко Н. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI — початку XVIII століття. Київ : Laurus, 2012. 448 с.

10. Яковенко Н. М. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. Київ : Критика, 2002. 416 с.

11. Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV — до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. 2-ге вид., перегл. і випр. Київ : Критика, 2008. 469 с.

Вебресурси:

- Інститут історії України НАН України
- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

6. Козацтво як феномен української державності та культури

Мета: всебічно проаналізувати українське козацтво як унікальне соціально-політичне й культурне явище, з'ясувати його роль у формуванні традицій української державності, військово-політичної організації та національної самосвідомості, а також визначити значення козацької культури у розвитку українського суспільства ранньомодерної доби.

Завдання:

- розкрити передумови виникнення українського козацтва;
- охарактеризувати соціальний склад та організаційну структуру козацтва;
- проаналізувати політичну роль Запорозької Січі;
- визначити місце козацтва у боротьбі за права та автономію українських земель;
- показати значення козацької культури для формування української ідентичності.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які соціально-історичні чинники зумовили появу козацтва?
2. У чому полягали особливості козацького самоврядування?
3. Яку роль відігравала Запорозька Січ у політичному житті?
4. Як козацтво вплинуло на формування української культури?

План семінарського заняття:

1. Передумови виникнення українського козацтва.
2. Соціальна структура та військова організація козацтва.
3. Запорозька Січ як політико-адміністративний центр.
4. Козацтво у системі міжнародних відносин.
5. Козацька культура та традиції.

Теми доповідей:

1. Запорозька Січ як форма української державності.
2. Козацьке самоврядування та демократичні традиції.
3. Козацтво у зовнішній політиці Речі Посполитої та сусідніх держав.

4. Побут і культура українського козацтва.
5. Історичне значення козацтва для України.

Список використаної літератури:

1. Gordon L. Cossack Rebellions: Social Turmoil in Sixteenth-Century Ukraine. Albany : State University of New York Press, 1983. 289 p.
2. Plokhy S. The Cossacks and Religion in Early Modern Ukraine. Oxford : Oxford University Press, 2001. 424 p.
3. Sysyn F. E. Between Poland and Ukraine: The Dilemma of Adam Kysil, 1600–1653. Cambridge, Mass. : Harvard Ukrainian Research Institute, 1985. 388 p.
4. Апанович О. М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. К. : Либідь, 1993. 64 с.
5. Брехуненко В. А. Козаки на степовому кордоні Європи. К. : Інститут історії України НАН України, 2011. 520 с.
6. Голобуцький В. О. Запорозьке козацтво. К. : Вища школа, 1994. 539 с.
7. Плохій С. М. Козацький міф. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 440 с.
8. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. К. : Либідь, 1993. 504 с.
9. Щербак В. О. Українське козацтво: формування соціального стану. К. : Генеза, 2000. 288 с.
10. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків: у 3 т. К. : Наукова думка, 1990. Т. 1. 560 с.; Т. 2. 630 с.; Т. 3. 680 с.

Посилання на вебресурси:

- Національний заповідник "Хортиця"
- Cossackdom.com (Архів козацьких документів)

7. Політична і культурна спадщина гетьманської держави

Мета: ґрунтовно проаналізувати Гетьманщину як форму української державності ранньомодерного часу, з'ясувати особливості її політичної системи, адміністративного та правового устрою, а також визначити значення культурної спадщини гетьманської держави для формування традицій українського державотворення, політичної культури та національної самосвідомості.

Завдання:

- охарактеризувати умови виникнення гетьманської держави;
- проаналізувати систему органів влади та управління Гетьманщини;
- визначити особливості правового устрою та соціальної структури;
- з'ясувати роль гетьманської держави у міжнародних відносинах;
- оцінити культурні здобутки доби Гетьманщини та їхній вплив на подальший розвиток України.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які історичні обставини зумовили виникнення гетьманської держави?
2. Які функції виконував гетьман у системі влади?
3. У чому полягали особливості адміністративного устрою Гетьманщини?
4. Яке значення мала культурна політика гетьманської держави?

План семінарського заняття:

1. Утворення та етапи розвитку гетьманської держави.

2. Політична система та органи влади Гетьманщини.
3. Правовий і соціальний устрій.
4. Зовнішня політика гетьманської держави.
5. Культура та освіта в добу Гетьманщини.

Теми доповідей:

1. Богдан Хмельницький як державний діяч.
2. Інститути влади гетьманської держави.
3. Правові традиції та козацьке право.
4. Культурний розвиток України у XVII–XVIII ст.
5. Історичне значення Гетьманщини для української державності.

Список використаної літератури:

1. Gordon L. Cossack Rebellions: Social Turmoil in Sixteenth-Century Ukraine. Albany : State University of New York Press, 1983. 289 p.
2. Plokhy S. The Cossacks and Religion in Early Modern Ukraine. Oxford : Oxford University Press, 2001. 424 p.
3. Sysyn F. E. Between Poland and Ukraine: The Dilemma of Adam Kysil, 1600–1653. Cambridge, Mass. : Harvard Ukrainian Research Institute, 1985. 388 p.
4. Апанович О. М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. К. : Либідь, 1993. 64 с.
5. Брехуненко В. А. Козаки на степовому кордоні Європи. К. : Інститут історії України НАН України, 2011. 520 с.
6. Голобуцький В. О. Запорозьке козацтво. К. : Вища школа, 1994. 539 с.
7. Плохій С. М. Козацький міф. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 440 с.
8. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. К. : Либідь, 1993. 504 с.
9. Щербак В. О. Українське козацтво: формування соціального стану. К. : Генеза, 2000. 288 с.
10. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків: у 3 т. К. : Наукова думка, 1990. Т. 1. 560 с.; Т. 2. 630 с.; Т. 3. 680 с.

Посилання на вебресурси:

- Національний заповідник "Хортиця"
- Cossackdom.com (Архів козацьких документів)

8. Українське національне відродження XIX століття: діячі, ідеї, культурні здобутки

Мета: комплексно дослідити українське національне відродження XIX століття як важливий етап формування модерної української нації, проаналізувати провідні ідеї, діяльність ключових представників національного руху та основні культурні здобутки, а також визначити значення цього періоду для розвитку національної свідомості, політичної думки й державницьких ідеалів українського суспільства.

Завдання:

- охарактеризувати історичні умови виникнення українського національного відродження;

- визначити основні напрями та етапи розвитку національного руху в XIX ст.;
- проаналізувати роль інтелігенції у формуванні національної ідеї;
- розкрити культурні здобутки доби національного відродження;
- оцінити вплив ідей XIX століття на подальший розвиток українського державотворення.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які чинники зумовили українське національне відродження?
2. Хто належав до провідних діячів національного руху?
3. Які ідеї лежали в основі українського національного відродження?
4. Яке значення мали культурні здобутки XIX ст.?

План семінарського заняття:

1. Передумови та початок українського національного відродження.
2. Діяльність Кирило-Мефодіївського братства.
3. Роль Тараса Шевченка у формуванні національної ідеї.
4. Розвиток освіти, науки та культури в XIX ст.
5. Значення національного відродження для української державності.

Теми доповідей:

1. Кирило-Мефодіївське братство та його ідейна спадщина.
2. Тарас Шевченко як символ українського національного руху.
3. Українська інтелігенція XIX ст. та її роль у національному відродженні.
4. Розвиток української літератури та мистецтва в XIX столітті.
5. Національне відродження як передумова державотворчих процесів XX ст.

Список використаної літератури:

1. Грицак Я. Ю. Нарис історії України: формування модерної української нації. К. : Генеза, 1996. 360 с.
2. Дорошенко Д. І. Нарис історії України: у 2 т. К. : Глобус, 1992. Т. 1. 256 с.; Т. 2. 384 с.
3. Сарбей В. Г. Історія України XIX – початку XX ст. К. : Генеза, 1996. 432 с.
4. Маґочій П.-Р. Україна: історія її земель та народів; пер. з англ. К. : Кріон, 2012. 1040 с.
5. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). К. : Вища школа, 2003. 255 с.
6. Kappeler A. The Russian Empire: A Multi-ethnic History. Harlow : Longman, 2001. 472 p.
7. Himka J.-P. Galician Villagers and the Ukrainian National Movement in the Nineteenth Century. Basingstoke : Macmillan, 1988. 358 p.
8. Rudnytsky I. L. Essays in Modern Ukrainian History. Edmonton : Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 1987. 517 p.
9. Субтельний О. Україна: Історія; пер. з англ. К. : Либідь, 1993. 736 с.
10. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму. К. : Либідь, 1999. 368 с.

Посилання на вебресурси:

- Електронна бібліотека «Україніка»
- Центр міської історії Центрально-Східної Європи
- Austrian Archives Online

9. Формування української державності у період революції 1917–1921 рр.

Мета: всебічно проаналізувати процес формування української державності в умовах революційних подій 1917–1921 рр., дослідити діяльність основних державних утворень та політичних інститутів, визначити особливості державотворчих концепцій і практик, а також оцінити історичне значення Української революції для подальшого розвитку української національної державності.

Завдання:

- охарактеризувати передумови Української революції 1917–1921 рр.;
- проаналізувати діяльність Центральної Ради та її державотворчі акти;
- розкрити особливості державного устрою Української Держави гетьмана П. Скоропадського;
- визначити політичні та соціальні засади діяльності Директорії УНР;
- оцінити причини поразки українських державних утворень та їхній історичний досвід.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які історичні обставини зумовили початок Української революції?
2. Яке значення мали Універсали Центральної Ради?
3. У чому полягали особливості державної політики гетьмана П. Скоропадського?
4. Які причини поразки українських державних утворень у 1917–1921 рр.?

План семінарського заняття:

1. Українська революція: причини та початок.
2. Центральна Рада та проголошення Української Народної Республіки.
3. Українська Держава П. Скоропадського.
4. Директорія УНР та боротьба за державність.
5. Історичне значення подій 1917–1921 рр.

Теми доповідей:

1. Універсали Центральної Ради як акти державотворення.
2. Конституційні проєкти доби Української революції.
3. Внутрішня і зовнішня політика Української Держави 1918 р.
4. Директорія УНР: політична програма та діяльність.
5. Українська революція 1917–1921 рр. у сучасній історіографії.

Список використаної літератури:

1. Верстюк В. Ф. Українська Центральна Рада: документи і матеріали: у 2 т. К. : Заповіт, 1997. Т. 1. 344 с.
2. Солдатенко В. Ф. Українська революція: концепція та історіографія. К. : Либідь, 1999. 976 с.
3. Винниченко В. Відродження нації. К. : Політвидав України, 1990. 472 с. (Репринт. вид.: Відень, 1920).
4. Скоропадський П. Спогади: кінець 1917 – грудень 1918. К. ; Філадельфія : Вид-во ім. О. Теліги, 1995. 493 с.
5. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. К. : Либідь, 1995. Т. 2. 608 с.
6. Литвин М. Р. Українсько-польська війна 1918–1919 рр. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1998. 488 с.

7. Hunczak T. (Ed.). The Ukraine, 1917–1921: A Study in Revolution. Cambridge, Mass. : Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. 424 p.
8. Reshetar J. S. The Ukrainian Revolution, 1917–1920: A Study in Nationalism. Princeton, N.J. : Princeton University Press, 1952. 363 p.
9. Magocsi P. R. Ukraine: A Historical Atlas. Toronto : University of Toronto Press, 1985. 64 p.

Посилання на вебресурси:

- Ukrainian Revolution (Encyclopedia of Ukraine)
- Настільна гра “Українська революція 1917-1921”

10. Радянська модель державності: політична система, культура, ідеологія

Мета: комплексно проаналізувати радянську модель державності на українських землях, з’ясувати особливості її політичної системи, ідеологічних засад та культурної політики, а також визначити вплив тоталітарної радянської моделі на розвиток українського суспільства, державницьких традицій і національної культури у XX столітті.

Завдання:

- охарактеризувати процес становлення радянської влади в Україні;
- проаналізувати політичну систему та механізми функціонування радянської держави;
- визначити роль комуністичної ідеології у формуванні державної політики;
- дослідити основні напрями культурної політики радянської влади;
- оцінити наслідки радянської моделі державності для української культури та суспільства.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які риси визначали радянську модель державності?
2. Яку роль відігравала Комуністична партія у політичній системі?
3. У чому полягала суть радянської ідеології?
4. Як радянська держава впливала на розвиток культури?

План семінарського заняття:

1. Встановлення радянської влади в Україні.
2. Політична система та органи влади УРСР.
3. Комуністична ідеологія як основа державної політики.
4. Культурна політика радянської держави.
5. Наслідки радянської моделі для українського суспільства.

Теми доповідей:

1. Радянська держава як тоталітарна система.
2. Роль КП(б)У у політичному житті України.
3. Політика коренізації та її наслідки.
4. Репресії та їхній вплив на культуру.
5. Місце України в системі СРСР.

Список використаної літератури:

1. Applebaum A. Red Famine: Stalin's War on Ukraine. New York : Doubleday, 2017. 496 p.
2. Berkhoff K. C. Harvest of Despair: Life and Death in Ukraine Under Nazi Rule. Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 2004. 480 p.

3. Lower W. Nazi Empire-Building and the Holocaust in Ukraine. Chapel Hill : The University of North Carolina Press, 2005. 307 p.
4. Касьянов Г. В. Українська інтелігенція 1920-х – 30-х років: соціальний портрет та історична доля. К. : Либідь, 1992. 272 с.
5. Коваль М. В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). К. : Альтернативи, 1999. 336 с.
6. Конквест Р. Жнива скорботи: радянська колективізація і Голодомор; пер. з англ. К. : Либідь, 1993. 384 с.
7. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917–1933. К. : Смолоскип, 2004. 944 с.
8. Патриляк І. К. «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939–1960-х рр. К. : К.І.С., 2012. 447 с.
9. Снайдер Т. Криваві землі: Європа між Гітлером і Сталіним; пер. з англ. К. : Грані-Т, 2011. 464 с.
10. Шаповал Ю. І. Україна 20-х – 50-х років: сторінки ненаписаної історії. К. : Наукова думка, 1993. 192 с.

Посилання на вебресурси:

- Національний музей Голодомору-геноциду
- Електронний архів українського визвольного руху
- The Second World War in Ukraine (History Online)

11. Розвиток української культури другої половини XX ст.

Мета: проаналізувати основні тенденції розвитку української культури у другій половині XX століття в умовах радянської політичної системи, з'ясувати особливості культурної політики держави, роль інтелігенції та неформальних культурних рухів, а також визначити значення культурного опору для збереження національної ідентичності українського суспільства.

Завдання:

- охарактеризувати суспільно-політичні умови розвитку культури у післявоєнний період;
- проаналізувати вплив ідеологічного контролю на культурне життя;
- визначити роль руху шістдесятників у розвитку української культури;
- розкрити особливості розвитку літератури, мистецтва та освіти;
- оцінити значення культурного дисидентства для національного самоусвідомлення.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які чинники впливали на розвиток української культури у другій половині XX ст.?
2. У чому полягала сутність культурної політики радянської держави?
3. Хто такі шістдесятники та яке їхнє значення?
4. Які форми культурного опору існували в Україні?

План семінарського заняття:

1. Повоєнний період і культурна відбудова.
2. Ідеологічний контроль та цензура.
3. Рух шістдесятників.
4. Культурне дисидентство та неформальні рухи.

5. Значення культури для збереження національної ідентичності.

Теми доповідей:

1. Шістдесятники як явище української культури.
2. Література і мистецтво в умовах цензури.
3. Освітня та наукова сфера в УРСР.
4. Культурний спротив радянській системі.
5. Вплив другої половини XX ст. на сучасну українську культуру.

Список використаної літератури:

1. Забужко О. С. Хроніки від Фортінбраса. К. : Факт, 1999. 368 с.
2. Жадан С. В. Ворошиловград. Харків : Фоліо, 2010. 320 с.
3. Гнатюк О. Л. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. К. : Критика, 2005. 240 с.
4. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн. К. : Критика, 2005. 263 с.
5. Сучасна українська культура: навчальний посібник / за ред. В. А. Мацука. К. : Академвидав, 2010. 392 с.
6. Український інститут: звіт про стан культурної дипломатії, 2020–2024. К. : Український інститут, 2024. 120 с.
7. Андрухович Ю. І. Моя Європа: дві есеї та одна розмова. Львів : Видавництво Старого Лева, 2001. 96 с.
8. Wilson A. The Ukrainians: Unexpected Nation. 4th ed. New Haven : Yale University Press, 2015. 400 p.
9. Pavlyshyn M. Canon and Community: Essays on Modern Ukrainian Literature. Brighton, MA : Academic Studies Press, 2019. 250 p.
10. Onyshkevych L., Rewakowicz M. (Eds.). Contemporary Ukraine on the Cultural Map of Europe. Armonk, N.Y. : M.E. Sharpe, 2009. 480 p.

Посилання на вебресурси:

- Український інститут (UI)
- Український культурний фонд (УКФ)
- Ukraïner (Цифрове краєзнавство)

12. Становлення незалежної України: державотворчі процеси 1991–2014 рр.

Мета: комплексно проаналізувати процес становлення незалежної України у 1991–2014 рр., розкрити особливості формування основних інститутів державної влади, політичної системи та правової держави, а також визначити ключові здобутки, суперечності й виклики державотворчих процесів у зазначений період.

Завдання:

- охарактеризувати передумови проголошення незалежності України;
- проаналізувати процес формування конституційних засад державності;
- визначити особливості розвитку політичної системи та органів влади;
- дослідити основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики України;
- оцінити значення подій 1991–2014 рр. для сучасного етапу українського державотворення.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які історичні обставини призвели до проголошення незалежності України?

2. Яке значення мала Конституція України 1996 р.?
3. У чому полягали особливості політичної трансформації України у 1990-х – на початку 2000-х рр.?
4. Які події стали ключовими викликами для української державності до 2014 р.?

План семінарського заняття:

1. Проголошення незалежності України та перші кроки державотворення.
2. Конституційний процес і формування правової держави.
3. Розвиток політичної системи та інститутів влади.
4. Соціально-економічні та зовнішньополітичні орієнтири України.
5. Події початку XXI ст. та їхній вплив на державність.

Теми доповідей:

1. Акт проголошення незалежності України та його історичне значення.
2. Конституція України 1996 р. як основа державного ладу.
3. Політичні реформи та трансформації в Україні.
4. Помаранчева революція як етап розвитку демократії.
5. Значення періоду 1991–2014 рр. для сучасної України.

Список використаної літератури:

1. Забужко О. С. Хроніки від Фортінбраса. К. : Факт, 1999. 368 с.
2. Жадан С. В. Ворошиловград. Харків : Фоліо, 2010. 320 с.
3. Гнатюк О. Л. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. К. : Критика, 2005. 240 с.
4. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн. К. : Критика, 2005. 263 с.
5. Сучасна українська культура: навчальний посібник / за ред. В. А. Мацука. К. : Академвидав, 2010. 392 с.
6. Український інститут: звіт про стан культурної дипломатії, 2020–2024. К. : Український інститут, 2024. 120 с.
7. Андрухович Ю. І. Моя Європа: дві есеї та одна розмова. Львів : Видавництво Старого Лева, 2001. 96 с.
8. Wilson A. The Ukrainians: Unexpected Nation. 4th ed. New Haven : Yale University Press, 2015. 400 p.
9. Pavlyshyn M. Canon and Community: Essays on Modern Ukrainian Literature. Brighton, MA : Academic Studies Press, 2019. 250 p.
10. Onyshkevych L., Rewakowicz M. (Eds.). Contemporary Ukraine on the Cultural Map of Europe. Armonk, N.Y. : M.E. Sharpe, 2009. 480 p.

Посилання на вебресурси:

- Український інститут (UI)
- Український культурний фонд (УКФ)
- Ukraïner (Цифрове краєзнавство)

13. Культура та державність сучасної України: виклики і перспективи

Мета: проаналізувати особливості розвитку культури та державності сучасної України в умовах глобалізації, воєнних і суспільно-політичних викликів, визначити ключові проблеми та тенденції трансформації української держави й культури, а

також окреслити перспективи їхнього подальшого розвитку у контексті європейської інтеграції та збереження національної ідентичності.

Завдання:

- охарактеризувати основні виклики, що постали перед українською державністю у XXI столітті;
- проаналізувати роль культури у зміцненні національної ідентичності та суспільної єдності;
- визначити вплив євроінтеграційних процесів на державну та культурну політику України;
- дослідити значення інформаційного простору та медіа у сучасному державотворенні;
- окреслити перспективи розвитку української культури й державності.

Питання для перевірки базових знань:

1. Які основні виклики постають перед сучасною українською державністю?
2. Яку роль відіграє культура у процесах національної консолідації?
3. Як європейська інтеграція впливає на розвиток України?
4. Які перспективи культурного розвитку сучасної України?

План семінарського заняття:

1. Сучасний етап розвитку української державності.
2. Культура як чинник національної стійкості.
3. Європейська інтеграція та ціннісні орієнтири.
4. Інформаційна безпека та культурна політика.
5. Перспективи розвитку України у XXI столітті.

Теми доповідей:

1. Культура в умовах сучасних викликів і війни.
2. Європейський вибір України: культурний і політичний виміри.
3. Роль громадянського суспільства у зміцненні державності.
4. Інформаційний простір і культурна безпека України.
5. Перспективи розвитку української держави та культури.

Список використаної літератури:

1. Забужко О. С. Хроніки від Фортінбраса. К. : Факт, 1999. 368 с.
2. Жадан С. В. Ворошиловград. Харків : Фоліо, 2010. 320 с.
3. Гнатюк О. Л. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. К. : Критика, 2005. 240 с.
4. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн. К. : Критика, 2005. 263 с.
5. Сучасна українська культура: навчальний посібник / за ред. В. А. Мацука. К. : Академвидав, 2010. 392 с.
6. Український інститут: звіт про стан культурної дипломатії, 2020–2024. К. : Український інститут, 2024. 120 с.
7. Андрухович Ю. І. Моя Європа: дві есеї та одна розмова. Львів : Видавництво Старого Лева, 2001. 96 с.
8. Wilson A. The Ukrainians: Unexpected Nation. 4th ed. New Haven : Yale University Press, 2015. 400 p.
9. Pavlyshyn M. Canon and Community: Essays on Modern Ukrainian Literature. Brighton, MA : Academic Studies Press, 2019. 250 p.

10. Onyshkevych L., Rewakowicz M. (Eds.). Contemporary Ukraine on the Cultural Map of Europe. Armonk, N.Y. : M.E. Sharpe, 2009. 480 p.

Посилання на вебресурси:

- Український інститут (UI)
- Український культурний фонд (УКФ)
- Ukraïner (Цифрове краєзнавство)